

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s postarinom za cijelu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmerno za pol. god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine nisu poštari. Po jedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nosloga sve pokvari.“ Nar. Post.

Godina VII.

U Trstu 1. Marča 1876.

Broj 5.

Pogled po svetu.

U Trstu 29. veljače 1875.

Po bečkih viestih danas bi carevinsko vijeće imalo dokončati svoje zimunje poslovanje. Prošlih se danah u vjem opet pretresivo i prihvatio nekak zakon o klostrih, ali taj zakon, proti komu su prosvjedovali zajedno svi austrijski biskupi, da neće biti podaštri Nj. Veličanstvu na potvrdu. Vjećalo se nadalje o željezničkim poslovima i o trgovačkom ugovoru s kneževinom Rumunjskom. U Českoj su bili, neznamo već po koliki put, opet poslanici izbori, pak su opet i ovaj put nadvladali naša braća Česi. Kad su se onomadno u carevinskom vjeću ovjerovljali nekoji česki izbori, poslanik je Hermann stao dokazivati vladajućoj ustavovičnoj stranci, da bi se ipak trebalo pomiriti s kraljevinom Českom, nu ta ga stranka nebitija ni slušati, dapače predsjednik je govorniku prekinuo riječ i zabranio mu dalje govoriti. A kad je ovih danah ustavovični poslanik Schönerer, govoreći o klostrih, očito natuknuo da njegova stranka škilji u Prusku, taj isti predsjednik da mu nije ni prigovorio. Žalostni i prežalostni su to pojavi! Dne 7. ožujka hoće se otvoriti zemaljski sabori.

O istočnom ustanku nemozemo reći sve, što bi htjeli i kako bi htjeli, jer potle je Turska prihvatile Andrássyevu predloge, reć bi, da su se stvari tamu nešto promjenile. Ustaši nikako nevjeruju, da bi Turci ikad mogli biti pravedni i čovječni prama Kršćanom, pak neće da pobacaju svoje oružje i da se s Turci mire. A s druge se strane čuje, da će naša vlada onim siromašnim Kršćanom, što su prebjegli na našu zemlju, naložiti neka se vrati u svoju postojbinu, jer da jih već ona nemaze uzdržavati. Ali mi toga poradi sto i sto uzrok nemozemo nikako vjerovati, jer bi taj postupak težko uvredio ne samo svako slavensko u Austriji srđe, nego i obću čud čovječnosti. Prošlih danah bila su pozvana u Beč dalmatinski namjestnik Rodić i vojni zapovjednik Hrvatske Mollinari, ali se nezna uprav zašto.

U Francuskoj se utvrđjava republika. U Madridu se otvorio španjolski parlament, pa bi reći da tamu postaje sve to stalnije i sigurnije Alfonsovo kraljevanje, jer je i Don Karlosu na bojnom polju počela sreća ledja obraćati. Ingleska kraljica Viktorija da će si dati naslov Carice Indijske. Radi kršćanskoga ustanka da se spremaju u Dalmaciju pod Dubrovnik odicak ratnoga brodovlja ingleskoga i francuskoga. Iz toga bi reći, da te dvije države il nevjernju Andrássyevu čudotvorstvu, il da se s njim neslažu. Srbija i Crnagora da se neprestano oružaju. Bilo se čulo, da je Turska zapretila tima dvima kneževinama, da će na nje vojsku dignuti, ako nezabrane svojim državljanom, da nepomažu ustašem, ali se taj glas nije obistinio. Jurjev danak nije daleko, pa da vidimo, što će onda biti.

Poljodjelstvo u pitanjih i odgovorih.

POGLAVJE JEDANAESTO.

Gdje neima šumah, neima ni poljodjelstva.

- P. Raztumačite mi onu riječ: *Gdje neima šumah, neima ni poljodjelstva.*
- O. Ta se riječ tumači sama sobom, jer je stvar dokazana, gdje se zataru šume, da se zatare i poljodjelstvo, buduć da su šume poljodjelu neobhodno potrebne.
- P. Zašto su mu toli potrebne?
- O. Jer da neima šumah, gdje bi poljodjelac uzeo tolik lies, što mu treba kod poljodjelstva?
- P. Za što mu treba lies?
- O. Čudna pitanja! — A nije li od liesa skoro sve težačko orudje, od toporišta pa do poljodjelskih nastrojih ili makinah? A čim bi poljodjelac bez šumah krio i podio svoje kuće i svoje

Oglesi se primaju po na-vadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepotpisani se dopisi ne-upotrebljavaju. Dopisi se ne-vraćaju. Uredničtvu i Od-pravnictvu nalaze se 1.
S. Francesco N.º 4, par.

staje, od česa djelao svoje bačve, svoje škrinje i ostali kućni namještaj? Cim bi ogradjivao svoje vrite i svoje njive, da jih čava od blaga? Cim bi kolio tolike sočivnice, na što vezao svoje trsi? Gdje bi mu bilo bez šumah svakidanjsko gorivo, gdje strelja pod blago? Naposljedku, u brdovitim stranah cim bi blago krmio, da neima šume i lišća?

- P. Pa da li bi se zbilja bez šumah i zatrlo poljodjelstvo?
- O. O tom neima dvojbe, i to radi više uzroka, a evo samo nekojib, koje može dokućiti i najtuplja glava. Prije svega gdje neima šumah (dreva), neima ni zdravlja, jer po naravskih zakonih šame čiste zrak, srću iz njega tako zvani ugljik (karbonij), koji je ubitac svakomu odibujućemu organizmu iliti telu. Cim je dakle manje dreveta u kojem kraju, tim je zrak nezdraviji i zadušljiviji. — Nadalje, brda i gore bez šume otvaraju put studenim i silovitim vjetrom koji, podave i opustoše i najljepša polja; a s druge se strane dobro zna, da goline neprylača oblaka, pa da su ošišani kraji uvjek suši podrženi. Sto je gdje više šume, to su tu zemlja i zrak vlažniji i za poljodjelstvo prikladniji. — Po brežuljcima jest dreveto, koje svojim korenjem drži zemlju, da se nezavalni u doline. — Dapače kad se okine s oblaka pljusak iliti silan dažd, tad gdje neima šumah, odnese svu zemlju u podzemne utline iliti šapljine, il pak u more. Na taj se je način izgubio veći diel zemlje u svem ovom našem Primorju. A i o povodnjah bi se u nekojih krajevih manje govorilo, kad bi mnoga sad gola brda bila još šumom obrašćena.
- P. A bi se dalo još svemu tomu pomoći?
- O. Bi, kad bi već jednoč naš puš ozbiljno odlučio, da će gojiti i čuvati dreveto i šume, gdje jih još ima, a s druge strane da će jih zasijati i nasaditi, gdje jih neima. Kad bi odgojio šume, dobio bi natrag i zemlju, jer sav svjet zna, da je nekada zemlja postala većim dielom iz rastlinskoga truleža, pa što je bilo onda, bilo bi i sada. Iz toga se vidi i to, kako ludo rade oni gospodari, koji iz svojih šumah i zemljištih dadu pomesti i pobrati i zaduži list, što jeseni pade s drvlja, jer na taj način otimaju zemlji jedini gnoj, kojim se ona po naravi sama gnoji i umnožava.
- P. A šta mislite, kakvo bi se dreveto imalo saditi i gojiti, da se što prije dodje do cilja i dobitka?
- O. Ima ga nebrojnih vrstih a narav nas sama uči, gdje koje najbolje raste i uzpjeva, gdje ga naime valja sijati il presadjivati. Slušajte. Ako je vaše zemljiste mršavo, suho i izgorelo a vi ga nasadite nerodom iliti bagrenom (*robinia*), brezom i svetim drevom (*ailanto*); ako je pak vlažno i mrzlo, onda sijajte i sadite johu iliti jaslu, grubar, topol, janju, jablan i jasiku; ako vam je nasuprot zemljiste kamenito i nakićeno stjenjem, a vi sijajte i sadite svakakve vrsti jelu (*felvum*) i gorski bor; ako je naposljedu vaše zemljiste duboko, vapnenasto, ilovato, ili koje druge vrsti, eno vam hrasta iliti duba, jasena iliti jesena, bukve i kostena iliti kostanja, koji će na takvu zemljistu licpa uzpjevati. Nego još nešto! Bog nam jih je stvorio za svakakve krajeve mrzle, studene i prestudene. U prvih uspjevali kostanj, jalša, topol, bagren; u drugih hrast, grabar, bor, jasen; u trećih naposljedu bukva, jela hrast, grabar, bor, jasen; u četvrtim naposljedu kostanja, koji će na svake vrsti i breza. Kamo veće i ljepše koristi? Neka dakle svaki u svojem kraju pazi, kakvo dreveto i na kakvoj zemlji raste, pa ga neka sije, sadi i množi. Tu najradje i najljepše raste, pa ga neka sije, sadi i množi. Tu netreba zaboraviti ni drugih vrstih dreveta, koje nisu ovdje imenovane, a zna se, da rado rastu i mnogo koriste poljodjelcu, to za oganj, to za orudje i druge težačke potrebe, kao n. p. drien, makljen, brest, koprnič, javor, lesak itd. itd. Ali tko će šumu da uzgoji, neka u njoj nemete i negrabi lišća (veja), jer kako sam već rekao, to je njoj gnoj, bez kojega se nemože ni ona zakotiti i uzbujati.
- P. Zašto su dakle kod nas šume toli zapušcene i zanemarene?
- O. Ima tomu više uzroka, ali ja nemogu svih navesti, jer bi morao iznesti na svjetlo grčkih i pregrčkih istinah, a istina se obično rada nesluša. Prije svega tomu je krivo: 1. Naše ne-

valjalo odgojenje, koje nam drži vezane oči tako, da nevidimo svoje prave koristi; 2. Naša nemarnost i lenost, koja nam drži vezane ruke tako, da i kad vidimo što bi bilo bolje i koristnije, nećemo da se toga latimo; 3. Naša pokvarenost i mahnitost, koja nam razveže i ruke i noge tako, da bez milosti haramo i skoučnjemo ono, što su nam ostavili naši predci; 4. Naša neljubav i naš nemar za potomstvo, koje će jednom težko stradati radi pomanjkanja dřeva, koje mi sad ludo zatiremo; 5. Naše nepoštovanje državnih, pa krajinskih i občinskih lugovah i šumah, koje se obično sicku, obaraju i skončuju tako, kako da neimaju nikakva na svetu gospodara. 6. Nапоследку наш недостанак dobrih i strogih zakona, državnih, pokrajinskih i občinskih, koji bi još jedini mogli preprečiti, da se obstojeće još šume nezataru, a zatarene da se opet uzgoje i podignu...

P. A na koji bi se način dale podići zatarene šume i uzgojiti nove?

O. To vam nije tako težko, kako ~~s~~ obično misli, samo treba krepke i ozbiljne volje. Da se nasije jedan hektar brdovita zemljišta netreba drugi strošak, nego 16 f. za težake, a 12 f. za sjeme, tko ga sam neima pa ga mora kupiti. To je dakle hvala Bogu svega skupa, na debelo računajte, 28 f. a u desetak godina gotove dosta velike šume. Pa kad bi se tako radilo svake godine, kamo se nebi došlo u 15—20 godina! A neka se nitko neizpričuje, da mu to nije moguće, jer da nezna gdje naći bilo sjemena bilo stabala, jer vlada ima svuda svoja sjemenci i svoja razsadišta, od kojih si može za mnogo manji novac nego li sam rekao gori, svaki pribaviti, što i koliko mu treba, jer ako nemože ~~nasijati~~ i nasaditi hektar, neka nasije koliko tko može. Recimo dakle, da su šume ne samo potrebite, nego i veoma koristne, pa tko za nje nemari, nemože se reći da taj dobro gospodari.

Kako se imadu pripravljati jame za sadjenje mlađih voćaka?

Temelj zdravu i plodonosnu uspjevanju voćke — razumjeva se jur valjano oplemenjene, imade se staviti pri sadjenju. Zato se imava lastito paziti na to, da se za sadjenje mlađih voćaka što bolje prigotove jame.

Ako je zemljište dovoljno raho, puhko i razmjerno vlažno da se pri kopanju zemlja mrvi, mogu se jame prigotoviti makar samo 14 danah prije sadjenja. Ali ako je tlo težko i vlažno, to moramo izkopati jame za sadjenje što prije, da se zemlja dovoljno prosviši i dužim ležanjem na zraku razmrvi. Zrak, a navlastito smrzao, silno djeluje da se zemlja smrvi i oplodi. Zato se moraju imenito na vlažnih i ilovitih zemljištih jame izkopati već u jeseni; ako to ni pošto ne bi moguće bilo, neka ze izkopaju, dok još traje smržlavica.

Studen ne samo što razmrvi i oplodi zemlju izkopanu iz jame, već i iste stiene i dno jame porahli i znatno oplodi. S toga se

nemože zadosta preporučiti, da se čim prije priugotove jame. Osim toga imadu se jame dovoljno duboke i široke kopati. Samo ako je tlo jako dobro, puhko, rođovito i duboko raho, mogu se jame kopati plići i užje u toliko da se žilje sadjenice sгодно pomjestiti može. Ako li je tlo čvrsto, sbito, kamenito, mokro, tu se nesmije štediti truda, već će se imadu jame valjano prirediti. Za 4 do 6 godina starih kruškovi, jabučni, trešnjevih i orahovih sadjenicah moraju se izkopati jame u dobrom i rahočem tlu, u promjeru 126 centimetara širine, i dubine 62 centimetra. U tlu pak vlažnom i sbitom moraju biti široke 190 do 250 centimetara u promjeru, a duboke 80 do 90 centimetara.

Za sve vrste sljivih možemo pripraviti jame za jednu četvrtinu manje. Pri kopanju, ako nije sva zemlja jednak, gornji se sloj mora na jednu stranu metati, a doljni na drugu. Veću kavenje mora se na stranu bacati. Ako je tlo mršavo, treba zemlju dovoljno izpremješati s plodnom zemljom, ili s posve zrelim, izleženim gnojem; najbolje izpremješati ju s mješavcem gnojem. Jabučnom i kruškovom nasadu prijati će, ako zemlju pomješamo razmjerno s izleženim zrelim gnojem.

U jako vlažnih nizkih položajih osobitim se uspjehom sade voćke na humke, to jest nekopaju se jame, nego se na plohi samog tla od privezenih drugad zemlje načini hrmić (kupić), pa se na vršak humića razredi korenje voćke i zemljom koliko treba obloži i zagrne. Tako usadjenim voćkom nemože hudit velika mokrina, jer stoje povrh tla za kakvih 31 do 63 centimetra visoko usadjene.

Kameno ulje ili petrolej u gospodarstvu.

U obće je znano od kolike je koristi po kačno gospodarstvo petrolej kao svjetivo, da i negovorim o tom kako se u novije doba rabi kao gorivo pri kuhanju jestvinah.

Manje će po gdje komu poznano biti, da se kameno ulje može rabiti u gospodarstvu i kao izvrstan liek pri blagu. Nažaljli li se gdje vozno blažče od vozne sprave, ili se odore, ili jedno drugo rogom odore do krvi, natari ozlediu (ranu) kamennim uljem, na brzo će ozledina ozdraviti.

Rabiti se može i proti ušim (ušenjem), buham i drugom gadu, koji na živinču navaljuje, ako se živinču češće petrolejem natare.

O tom sam se vlastitim izkustvom osvijedočio kod blažeta koje bje do krvi ozledjeno, i kod konjih koji se je jako po nogah vrapao u staji. Nekoliko puti dadem ozledine namazati petrolejem, pa je rana izcicila.

Probitačno je takodjer razno poljsko i kućao orudje natirati kamenim uljem mjesto da ga natiremo kakvom masti ili i mastnom bojom, jedno što petrolej ima to svojstvo, da čuva stvari namazane od truhloće i hrdje, jer brani pristup zraku (kisiku) do stvari, a drugo i radi svoje jeftinoće.

(*Seoski Gospodar*).

PODLISTAK.

UČITELJI I ŠKOLE.

Spisao Canti — Preradio A. K.

Obuka je osobna u obitelji, družvena u školi, sveta u crkvi, koja je čini nepogrešivom istinom, nadnaravnom. Razluče li se nauci ovi, onda postanu natražnjačtvom i neskladom. Nu baš sada prevrat na to teži, da uči samo čine a ideje zabacuje, da izvadja istine poznate iz istinah već znauib, a ne da se podigne do pojmovih duševnih. Na taj način hoće da se oslobođi občenitog mišljenja i vjerovanja i da zabaci sve, što se ne vidi i pipa, da razoruža čovjeka proti vlastitoj strasti, da uciepi u srce mlađoga naraštaja krive nazore. Mjesto da mu uvriježi u dušu svojstva i krijeosti naobraženih i poštenih muževah, a to mu puni glavu nekakvimi pojmovi, što su baš shodni da uzbude u njem taštu oholost; u svačem se ga podučava samo ne pravo misliti i pravo govoriti; neće da pripozna onu vrhovnu vlast, koja razsvjećiva našu pamet te nas vodi po pravednoj stazi k cilju našemu.

Roditelji! u vas jest jedna vjera i jedno bogoslovje, jer imate jednu dušu, vi ste zato i odgovorni za djecu vašu. Pazite komu ih povjerite te ne zaboravite da bi bila vlada okrutna kad bi vas silila siljati svoje otroke učiteljem, koji gaze načela obiteljska, kojima su Vaši otroci u duhu katoličkom i blagodjelnih običajih

uzgojeni. „Prije valja dobro živjeti, a poslije dobro pisati“ govoraše jedan stari mudrac (filozof), a tako valja da govore i misle svi dobri otići i odgojitelji mlađeži.

Ja neću da opetujem poput našeg dobrong plovana, da glavni valja da bude smier svake škole, kazivati naime put crkve, ja neću tajiti da su svećenici najbolji učitelji, jer s podučavanjem ujedno užgajaju mlađež i bilo ono kadšto nepodupuno, ostane ipak uvjek dobra volja najme: čudoredno podučavat ih. Ali i opet pitomcu nije dosta hrana tjelesna i duševna, već on mora da postane čovjek; nu čovjek jest biće razumno i čudoredno. Škole dakle, kojim nije glavni cilj — čudorednost, imale one učitelja izvrsnog naravosloca ili vješta liečnika ili odlična mudroslova, moraju biti uvjek dobru oteu prikazom i strašilom!

Dali što još? znanost vodi ka zlu?

Ne, ali zlo more se sdržati često znaošću, ako ova ne poznaje krijeosti. Znanost je dobra i zla, kako ju tko rabi; dočim krijeost, bila ona sdržana znaošću ili ne, čini jednako sretnim cijelo družtvu i pojedinca čovjeka. Al ipak imade još uvjek takvih, koji misle, da će jedan cijepilačar tim, što uči ažbuku ili latinski, promjeniti čud dotičnoga naroda. Ja dvojim jako! Pouka mora biti uvjek shodnom nagnuću, običajem, uvjetom društvenim i ništa ne valja, aka nas ne učini radinimi i poštenimi.

Pouka je dobra ako je učitelj dobar, ali takav, koji nerazumi samo ono, što uči, već i ljubi podučavanje. Ne samo veliki potrošci i velike podpore, ne samo strojevi i knjige čine školu koristnom, već ako njom upravlja vješta i krjepostna osoba, koja u pitomcu nazire stvorenje čovječje i priliku božiju, koja se trsi

Nešto o sjemenu u obće.

U nauci o gojenju bilja ne ima važnijeg pitanja nego što je pitanje o sjemenu i njegovoj klicavosti. Mi ćemo najprije, da izložimo uvjete samoga klijanja u obće pa ćemo poslije posebno da reknemo koju o sjemenu i njegovoj promeni, premda smo uvjereni da ovaj kratak rad ni izdaleka neće zadovoljiti radozanoslost čitalaca naših. Ali dosta je neka se pitanje o sjemenu i njegovoj klicavosti u našem novinstvu pokrene — jer o tome dosada baš nikako pisano nije, a tad će se naći koji će umjeti prevažnu stvar ovu našim gospodarom objasniti onako kao što ona zaslužuje.

Uvjeti klijanja jedni su spoljašni (vanjski) a drugi unutarnji. Spoljašni su uvjeti vлага, toplota i zrak, a unutarnji uvjeti klicavaju: razvitost, zrelost i kakvoća sastojaka u sjemenju. Od tih uvjeta svih ukupno zavisi hoće li se biljka i u koliko razviti? Između unutarnjih uvjeta klijanja t. j. onih što se u sjemenu nahode razvitost i zrelost ne imaju na moć klijanja — klicavost — u pravome smislu te rieči odsudna upliva — ali od njih savisi u koliko će se biljka razviti, a to je u praktici toliko isto važno, kao i sama klicavost, jer koja korist kad sjeme može da nikne, ali ostane jadno i kržljavo? Mi hoćemo od biljke plod, a ne upit može li da nikne. Krzanje, povreda i starost sjemenja pak, imaju odsudni upliv na samu klicavost. Kad je sjeme povredjeno često ranjeno se dogadja da neće da nikne — a kad je prestarelo, onda već nikako nije moguće da nikne. Kolikoća materija u sjemenu imade takodjer veliki upliv na razvijanje biljke, jer kad se n. pr. sjeme zbog spoljnih uslova klijanja mora dublje da poseje, onda klica nema moći da proklija do površja ter se u zemlji pokvari i ugine.

Sjemenje koje imade u sebi više širke i protejinskih materijalja, zadržava dulje svoju klicavost. Ali i ovome imade iznimka. Tako laneno sjeme koje mlogo ulja u sebi imade, zadržava moć klijanja dulje no mloge vrste hrane, u kojima dovoljno širke ima. U ostalom ovo polje i nije baš tako obradljeno da se sud bez opozivavanja mora izreći. Sjeme starošću gubi moć klijanja jedno stoga, što se sastoji u njem kemički promene, te se biljna mast užeđe a etarska ulja u smolu se stvore, a drugo što se saslušivanjem sam sklop sastojakah poremeti. Od osobite važnosti za trajanje klicavosti jesti i vjeste, gdje se sjemenje hrani. Zato pri ostavu sjemenja, valja izbjegavati suvišnu toplotu ili hladnoću. Hrani li se pak sjeme u vlažnom zraku, to ono sagnije, proklijia i propadne. Suvišna toplota ili hladnoća osobito, kad na vlažno sjeme utiču, ruše mu klicavost. U praktici ova pravila o klicavosti dadu se sastaviti, da se za usjev neuzimlje sjemenje, koje je okrznuto, nezrelo, slabo razvito i staro, jer svaki zna da što je sjeme razvijenije i zrelije, toliko je i primor veći i sigurniji. Mora li se po nuždi i lošije i starije da upotrebni, onda valja više sjemena upotribiti, nebi li se gubitak koliko toliko nadoknaditi mogao, premda se to kod nekojih usjevah zbog srasćivanja sjemena nikako preporučivati ne more. Malo prije navodosmo da pod spoljašnjim uvjetima klijanja razumijeyamo upliv vlage, toplosti i zraka.

Oni sastoјci, što se u sjemenu nahode, mahom su u čvrstom obliku, zato ako hoćemo da nam biljka nikne, treba te sastojke u

da uzbudi i razvije najbolje nastojanje kakvim zanatom ili preteškim bremenom, već poglavitim smierom života svoga. Učitelj bio bi podli licemjer, kad bi drugičje učio a drugičje mislio. Sviesto valja da uči ono, što mu sviest veli!

Društvo poštuje i ceni u velike učitelje, jer uvidja golemu dobit u pravnom uzgajanju. Ele koji je stališ ljepši, nego uzgajati mladež? Što li plemenitije, nego li uputit je u nauku, vodit je k istini, krijeosti i odvažnosti? Zato scienim, da valja više štovati učitelje i učiteljice, nego li trgovac, koji stekao silu novaca, jest većma nego gospoje, koje sjaju u skupocjenih diamantih.

Filip, car Macedonski, pisa jednom Aristotilu da se ne ponosi samo svojim veličanstvom, već tim, što je imao baš jednoga sina za vremena velikoga mudroslava (filosofa) grčkoga, kojemu mogase povjeriti svoga sina, Aleksandra velikoga da ga odgoji.

Teodozij veliki, car rimski, tražaše po citavom carstvu svjetla najboljega mudroslova i nadjoh ga u osobi Arsina povjeri mu svoga sina Arkadija, da ga odgoji mudra i krieposna. Ovaj ponasan, da je sin carev običavaše sjedeti kad bi uzeo što učitelj tumačiti, a ovaj moradijaše na nogu stati. Teodozij opaziv ovo, ukori sina si i reče mu: "Ustan i te ustupi svoje mjesto učitelju. Tvoj rod i bogatstvo jesu slučaj; to ih nisi zasluzio i Bog može ti ih uzeti danas ili sjutra: ali mudrost jest prava zasluga tvoga učitelja, koji će jednako biti svuda čašćen i štovan: ustan i dakle i ustupi mjesto svome učitelju."

I uistupi mjesto svome učeniku.
I zaista imade takvih učenika, koji malo drže do svoga
učitelja samo za to, jer je ovaj uboga reda, dočim su oni sinovi
kakvih bogataša, doktorah ili sudaca!

tečno stanje postaviti, a zato je nužan izvjestan stupanj vlage; nužna je izvjesna količina vode, da poput upijanja u sjemenku prodre. Da bi dakle sjeme moglo da nikne treba ovo u zemljistu da nadje potrebnu količinu vlage. Iz ove potrebe daje se zaključiti, kad i koliko duboko sejati valja? Najbolje je sejati u vlažnu zemljistu; a i u suhom kad se skoroj kisi nadamo, no kako „vjestici vremena“ itd. proricanja ne imaju svojega naučnoga oslona, a vreme sijanja nije nam na izboru, to se mora sijati kad mu je vrieme; samo na način gojenja paziti valja, te da se zlu tako doskoči. Kod vrsti žita može se sjeme zaoravati u težkom zemljistu $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ a u lakom šupljikavom dublje. Što se tiče upliva toplove, to se zna, da svako sjeme pri kljanju svojem traži izvjestan stupanj toplove i to umjereno. Granice toplove naših žitnih prilika klijanja leže između -38° C. a najbolje im godi $18-20$ st. C. Stoga nevalja sijanje žita ni sviše pozno u jesen kad se zemlja razbladi ni s preranog proleće kad se zemljiste nije zagrejalo, preduzimati. Jer kad pri dovoljnoj količini vlage preterana hladnoca nanj djeluje, to sjemenje hoće da iztrune.

(Sledlit 'e).

SVAŠTA PONEŠTO.

* Henry Wilson, podpredsjednik sjedinjenih sjevero-američkih država, preminuo je dan 25 studenoga p. g. u Washingtonu. Kao mnogomu od amerik. državnika nije Wilsonu do znamenitoga mjestu pomogla sreća njegovih rediteljstava, već samo silna njegova snaga i otvoreni njegov dub. Kao ubog postolar, radeći za gospodara, naštedio je toliko da je mogao tri godine na sveučilište! Što je učinio poslije nauka? Vratio se k šitu i ostao kod njega, dok ga nije domovina drugdje trebala. To je bez dvojbe najljepše svjeđažanstvo voličini njegova duha. Godine 1840 dade se na politiku, te uze zagovarati, neka se izabere za predsjednika general Harrison. Te godine dodje u zakonodavno tijelo države Massachusetts i diže se uprav ljudski već tad proti robstvu. Nekoliko godina kasnije kupi list „Boston Republican“, koji je pod njegovim uređivanjem dugo vremena veoma mnogo hasnio napredku. God. 1851, i 1852 bijaše predsjednik starovjeća ili senata države Massachusetts, a 1855 dodje u senat sjedinjenih država; gdje je ostao do godine 1872, dok nije izabran za podpredsjednika unije. Za gradjanskoga rata bijaše predsjednik u vojnom odboru i jedno vrijeme pakovnik pred neprijateljem. Otačbeničtvu njegovo i političku dosljednost priznavat će mu vazda povijest njegove domovine, a nekoliko njegovih povijestno-političkih djelih, prem su pomanja, neće zaboraviti ni svjetska kritika.

* Najveće crkve u Evropi jesu: crkva sv. Petra u Rimu, u njo može unići 60,000 osoba; u glavnu crkvu u Milancu unidje 37,000; u crkvu sv. Pavla u Londonu 25,000; u crkvu sv. Sofije u Carigradu 23,000; u crkvu Majke božje u Parizu 21,000; u glavnu crkvu u Pisi 13,000; u crkvu sv. Vida u Pragu 11,000 i u crkvu sv. Marka u Mletcima 7,000 osoba.

Dobri učitelji! Vi koji ne poznate ponosa, ni velikih zahtjevah, vi koji ste zanemareni i prezreni, činite, da uspije napredovanje čudoredno i duševno u budućem naraštaju. Da site blagoslovljeni ako vas k tomu ljubav, ustrajanost i pouzdanost vodi. Svet vas ne pozna ali uživa plod truda vašega.

Al ipak imade takvih ljudi, koji iz kakvih takvih knjižiceah, ili slabih novinah današnjega vremena izvadjuju neke predmijeve bez ikakve jezgre i temelja o nauci, te zvučnim frazama o slobodi, čovječanstvu, napredku i prosvjeti siplju mekinju na muknu, uzne-mirivaju ljude, suprotivo se svećenikom, sudeu i istoj vlasti misleći, da znaju više od drugih, preziru i zasmjehavaju svoje bližnje, napokon dosadi im njihov stališ pak zahtjevaju veći: ueda li im se, sačuvaj nas Bože! Učitelji takvoga kroja mogu pokvariti čitava mjesto!

Za čudorednošću valja da uzima u školi prvo mjesto istina t. j. uvjek valja učiti mladež stvari istinite i koristne. Ja nebil rabio niti šibe niti palice, jer mali otrok nerazumije čemu to. Neka piše azbuku i svoje ime. Šričanje i skupljanje pojedinih pismenak i rječih davaju dugu povorku sravnjivanja i kombinacija, lastna možebiti za učitelja, nu djetetu pamet smetajuća. Zadaće, kojimi se vježbaju, od male su koristi za javni život, jer većim djelom rabe one pisce, koji ga nijesu niti dobro poznali. U tom slučaju prednjači vospitanje djevojčice; u njih razdjeljeni su razmjerne knjiga i rad, što je i pravo; jer plasti, šiti, vezti (rikamati), što se djevojčice uče, rabit će im i odraslim.

(Slicedit cē.)

Neukū Nauka.

Kako čemo junce naučiti voziti?

Evo kako: Ponajprije treba s juncem vrlo lijepo postupati, zatim valja jednog junca podpregnuti sa jednim učenim volom, ili četiri učena vola sa dva junca tako podpregnuti, da se posliednji stave (metnu) u sredinu t. jest između prvim i posljednjim parom.

Jeli koristno sol marhi (životinji) davati?

Uumni gospodari preporučuju sol marhi (životinjam) davati jedanput ili dvaput na tjedan i to sa sljedećom mjerom: vozećoj marhi dobro je davati na jedan komad $4\frac{1}{2}$ grama do $8\frac{1}{2}$ grama; kravi daj po 17 gramah do 35 gramah; jalovcam $8\frac{1}{2}$ grama do 13 gramah; volovom pitamcem daj 35 gramah; ovcam 2 grama; krmadi (svinjam) ništa.

Osobito onda je dobro marhi sol davati, kad ju hranimo sa prekrupljenim zrnom ili krumpirom. Jer je izkustvo t. j. lučba (kemija) dokazala, da zrno strmogna usjeva i krumpiri — imaju u sebi malo soli.

N. Vežić, gosp. činovnik.

Različite vesti.

* Slavno zastupstvo obćine kastavske imenovalo je Njeg. Preuzvišenost primorskog namjesnika g. Pino Friedenthal-skoga kastavskim začasnim gradjanom.

* U Trstu prošlo se godine rodilo 4993 djetec, među kojima 2595 muških, 2298 ženskih; preminulo je pako 4466 osobih, naime 2440 muških i 2026 ženskih. Po tom se je dakle računu pučanstvo pomnožilo sa 527 osobih. — Prošle je godine prispijelo u Trst 8152 broda, među kojimi kreani 6998 od 876,381 bač, prazni 1154 od 127,533 bač. Austro-ugarskih došlo je kreanih 4502 od 518,376 bač, a praznih 826 od 74,909 bač. — Potrošarine (dacijske) od vina, žestih i mesa unišlo je rečene god. u gradsku blagajnu 2,159,349 for. Sravnivši sa g. 1874., potegnulo se prošle godine 28,621 f. više.

* Tršćanska slavenska Čitaonica imala je i ovog pusta, svoje navadne veselice, od kojih se je naime poslijednja, dne 26. februara, medju svim najviše odlikovala sjajnošću i množinom sveta.

* Na dobročinskoj veselici, što se držala ovdje u nedjelju dne 20. februara u teatru Armoniji, potegnulo se za uboge čistih 10,000 forinti.

* Carevinsko vijeće je dozvolilo za gradjenje istarske železnice 3,200,000 for. a uprav toliko i za dalmatinsku.

* Nove narodne pučke škole. Pišu nam iz Materije u Istri, da je predlog onog mjestognog školskog vijeća o podignutju 5 novih škola, zadobilo potvrđenje od okrugnog voloskog školskog vijeća, te da će tako obćina Materija preko jurve obstojećih školah u Materiji i Brezovici, imati jošte 5 narodnih pučkih školah i to u Vodicah, Slivju, Markušinah, Golcu i Tatrach. Ugledale se u Materijsku i ostale istarske obćine podizajući svuda narodne pučke škole, kojih Istra naša toliko potrebuje!

* Franjo Krežma, kako čitamo u talijanskim novinama, uzbio je i u Rimu, gdje se sada nahodi, najveću pozornost svega izobraznoga sveta, te bi i tamo jednoglasno proslavljen kao pravo čudo izvrstne umjetnosti. — Nu zadnje vesti žalivože donose, da je opasno obolio, al da mu se lječnici ipak nadaju zdravlju.

* Povodnje. Radi nastupiša južna vremena, snjegovi su se svuda razstropili i ledovi raztalili, s toga su zabrcknule rieke, pa se iz sve Europe čuju glasovi o silnih povodnjah, koje svetu zadaju velik strah i čine neizmiernu škodu. U našoj državi čine pomin naime Dunav i Vltava (Moldava). Dunav je poplavio Beč, Budim-Peštu i ravni Banat, a Vltava zlatni Prag. Dunav neoporašća ne samo kućam i kućaricam, nego ni istim najtyrdjim tvrdjavam, kakono Komornu u Ugarskoj, komu je odvalio i ponio sobom diel debelih zidinah. U Budim-Pešti da je 5000 pučanstva bez krova. U Njemačkoj hara Laba, u Sleziji Visla, pa tu i tamo da su se porušili mostovi i potonule željeznicice.

* Djačko društvo Zora u Boču, držalo je ovog mesopusta ples, namjerom da se čistim dohodkom pomogne stradajućoj braći Bošnjakom i Hercegovcem. Velik broj Slavenih i slavenskih priatelja pozuri na ples, tako da se je sabralo 1500 f. čista dohodak. Čudno je to, što malo prije nego li je imao ples početi, bi zabranjeno od policije (valjda radi nepristranosti) da se nesmisli držati nikakav govor, u kojem bi se ma i jednom rečju spomenuo ustank na Olimpskom poluotoku; dočim su pako turski brodovi bas onaj isti dan iz Kleka (što je austrijska vlastinina) udarali topovima na ustaše!

* Bolnici za liečenje ranjenih Hercegovaca sa bojišća, obstojeće u Grabovu, na Cetinju, u Kotoru, u Hercegovu i Dubrovniku, bježu sve podigneute od milostnice bratinske ruke. Bolnici Dubrovački, u koju dospeje dosle na blizu sto ranjenika ustanovi odbor gospodjeb, koji se bio sastavio na pomoć prijeglih. Vele, da te slavne gospodje skrbe i nastoje uboge ranjenike kao svoju rođenu djece pripravne uvjek da vlastitim rukama olakšaju težku bol i zaciče ljute rane, što jim zadade okrutnička turska ruka. I ljudi svake ruke i najodličnije osobe grada često dolaze u pohode tim našim vrlim junakom i mučenikom, tješći ih i pomagajući im kako bolje mogu. Bilo to za izgled svim i svagdje. Bez ranali neima narodne slobode, ali te se rane sto puti mirnije dobivaju, kad znaš, da imaš, tko će ti jih ljubezno liečiti!

* Ribarstvo u Austriji. U Cislaitaniji ribarstvo izkazuje za prvo polugodište g. 1874/75., dakle za ribarsku dobu od 23 travnja do 22. listopada 1875 po statističkom sastavu u svem 231,940 centi. U tom ima: ribal 57.385 cent, glavonožacah (lignje i bobotnice) 4887 cent, klapunicah 4449 cent, rakoval 164,974 cent, dupinah 25 cent, željavah (žabah kornjačah) 41 cent, puževah 115 cent, korali 10.15 cent i spužvali 64 cent. Ova ribovina vredi 1.011.767 for. Od ukupne lovine pripada Istarskomu primorju 197,434 cent. vrednosti 654.828 for, a Dalmaciji 34,506 centi vrednosti 356.939 for. Talijanski ribari ubvatise u tu množ u Primorju 7651, u Dalmaciji 932, ukupno 8583 centa. Osim velikim lovini izkazuje lučki kapetanat u Pulu (168.593 c.). Lovina talijanskih ribnih nije prema splošnoj velika nu zato je gotovo sva dragocenija. Gotovo 50 postotaka ukupno lovina ribal iznosi srdeči, koji se najviše lovi u Splitjskom lučkom kapetanatu (7735 cent.) Ne računajmo lučki kapetanat Rovinjski, koji još nije podao dotičnoga izvješća, zanimalo se ribarstvom 11.163 osobe i rabio 2672 čamca (brodića). Ovi čamci vredi 882.796 for.; rabljene mreže i ribarske sprave procijenjene su na 922.409 for. Sva dakle pomagala ribarska vredna su 1.805. 205 for.

U T R S T U

VELEČASTNOMU SVEĆENSTVU!

Kod doli podpisane nahodi se spravišće svake vrsti crkvenih stvari kanoti:

VIA NUOVA
Kaležah, Svjetnjakah, Krlžah, Kandilah,
Ostenzorijah, Moénicah, Kadioneah, Nebah (Balda-
kinah), Planetah, Plaštah (Pluvialah),
Dalmatikah, Zastavah, Jastukah, Štolah, Oltarskih
Predstorah, Košuljah itd. itd.

Prima takodjer svakovrstne naručbe kolik crkovnih toli svjetovnih stvari i najpomnijive izrađuje svako djelo nakićeno bilo zlatom ili srebrom, a na svaki upit odgovor se odmah.

Katarina Udovica Garusa
u Trstu Via Nuova

U T R S T U

Ték Novacah polag. Borse u Trstu

od 16—29 Februara 1876.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	—	—
Carski dukati (čekini)	5.38	5.37½	5.37½	5.30	—	5.35	5.35	5.35½	5.30½	5.30½	5.30½	—	5.36	—	—	—
Napoleoni	9.10	9.10	9.18	9.16½	—	9.13½	9.15	9.16	9.18	9.18	9.18	—	17	—	—	—
Lira Ingleska	—	11.53	11.52	—	—	—	11.47	11.48	11.50	11.52	—	—	—	—	—	—
Ebreo prid (aggio)	103.85	103.75	103.75	104.50	—	103.05	103.75	103.35	104.—	104.—	103.75	—	103.25	—	—	—